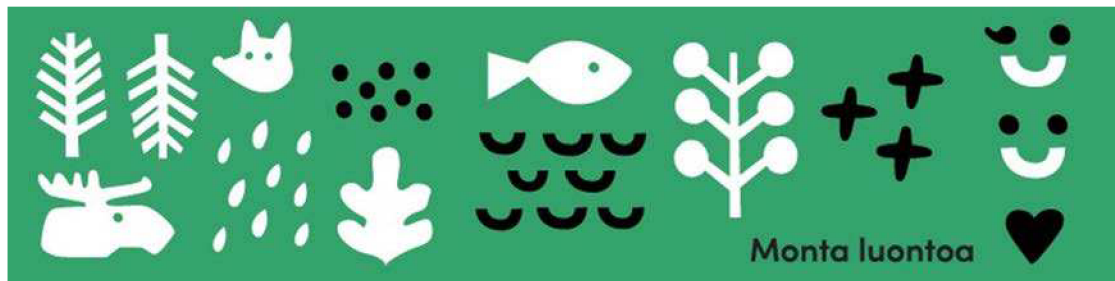


Vuoden 2025 valvonta- suunnitelman toteutu- misen arviointi

Päijät-Hämeen ympäristöterveys



PÄIJÄT-HÄMEEN YMPÄRISTÖTERVEYS
Hollola

Sisällys

1	Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	3
1.1	Kohde- ja tarkastusmäärät	3
1.2	Elintarvikehuoneistojen tarkastusten kattavuus	3
1.3	Elintarvikelainsäädännön noudattaminen	3
1.4	Näytteenotto.....	4
1.5	Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen	5
1.6	Arvio valvonnan tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta	5
2	Terveydensuojelulain valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.	6
2.1	Kohde- ja tarkastusmäärät	6
2.2	Tarkastusten kattavuus	7
2.3	Terveydensuojelulainsäädännön noudattaminen.....	7
2.4	Näytteenotto.....	8
2.5	Arvio valvonnan tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta	8
3	Tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi .	9
3.1	Kohde- ja tarkastusmäärät	9
3.2	Tarkastusten kattavuus	9
3.3	Lainsäädännön noudattaminen	10
3.4	Näytteenotto.....	10
3.5	Arvio valvonnan tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta	10
4	Toiminnan kehittäminen	11
5	Eläinlääkinnän valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	12
5.1	Henkilöstöresurssit.....	12
5.2	Päivystys.....	12
5.3	Ostopalvelut.....	13
5.4	Toiminta	13
5.5	Maksut	13
5.6	Perustason ylittävä palvelu ja remissiomahdollisuudet	13
5.7	Valvonta	14
5.8	Ennalta ehkäisevät toimenpiteet.....	14
5.9	Tavoitteiden toteutuminen	14

1 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMAN TO- TEUTUMISEN ARVIOINTI

1.1 Kohde- ja tarkastusmäärät

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden toimialueella oli vuonna 2025 yhteensä 719 elintarvikehuoneistoa ja niissä kohdetoimintoja 1 000 kpl. Alkutuotantopaikkoja oli 1 328 kpl. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia tehtiin elintarvikehuoneistoihin 448 kpl ja alkutuotantopaikoille 36 kpl, yhteensä 484 tarkastusta. Tarkastusmäärät olivat samalla tasolla kuin vuonna 2024. Valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia, kuten ruokamyrkytyspäilyihin tai elintarvikkeiden takaisinvetoihin liittyviä tarkastuksia tehtiin yhteensä 26 kpl.

Elintarvikehuoneistojen toiminnan aloittamiseen tai toimijan vaihtumiseen liittyviä ilmoituksia käsiteltiin 88 kpl ja elintarvikehuoneistojen lopetusilmoituksia 49 kpl. Ilmoituskäsittelyjen määrä oli 17 %:a vähemmän kuin vuonna 2024. Alkutuotantoilmoituksia käsiteltiin 21 kpl. Vuonna 2025 ei tehty elintarvikehuoneistojen hyväksymispäätöksiä. Maksutulot elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä ja ilmoitusten käsittelystä olivat 16 946 euroa.

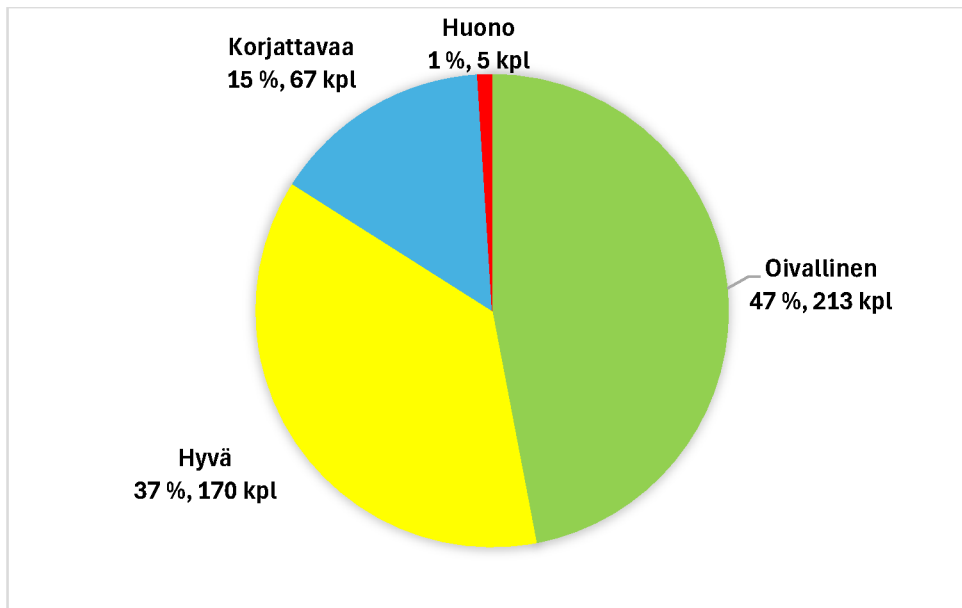
1.2 Elintarvikehuoneistojen tarkastusten katta- vuus

Tarkastukset kohdistuivat 325 elintarvikehuoneistoon, joten tarkastusten kattavuus oli elintarvikehuoneistojen kokonaismäärästä 45 %:a. Valvontakohteen tarkastustiheys määritetään valvontasuunnitelmassa riskiperusteisesti Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukaan. Valtaosaan elintarvikehuoneistoista ei kohdistu valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia joka vuosi, vaan joka toinen tai joka kolmas vuosi. Tarkastusten kattavuutta voidaan siten pitää hyvänä.

Oiva-tarkastusten keskimääräinen laajuus oli 17 tarkastettua riviä /tarkastus. Laajuus on keskitasoa vertailtaessa sitä muiden valvontayksiköiden vastaavan lukuun. Tarkastusten laajuudessa pyrittiin huomioimaan Ruokaviraston ohjeistus, jonka mukaan jokainen soveltuva Oiva-arviointirivi tarkastetaan valvontakohteessa vähintään kolmen vuoden välein.

1.3 Elintarvikelainsäädännön noudattaminen

Valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten Oiva-arvosanat jakautuivat vuonna 2025 seuraavasti:



Yhteensä 67 tarkastuksessa todettiin epäkohtia, jotka heikentävät elintarviketurvallisuutta tai johtavat kuluttajaa harhaan. Korjauskehotuksia jouduttiin antamaan määrällisesti eniten omavalvontaa, elintarvikkeiden lämpötilojen hallintaa sekä tilojen, pintojen ja välineiden puhtautta koskevista asiakokonaisuuksista. Heikoimmat Oiva-tarkastustulokset olivat elintarvikkeiden tarjoilupaikoissa ja myyntipaikoissa.

Toimijoita kuultiin elintarvikelain mukaisen määräyksen antamista varten kolme kertaa. Näistä kahdessa tapauksessa toimija korjasi epäkohdat kuulemismenettelyn aikana. Yhden tapauksen hallinnollinen prosessi on kesken.

Elintarvikelain mukaisia kiireellisiä pakkokeinoja jouduttiin kohdistamaan kahteen elintarviketoimijaan. Toisessa tapauksessa kiellettiin elintarvike-erän jakelu siihen saakka, kunnes elintarvikkeen turvallisuus varmistettiin viranomaisen toimesta. Toisessa tapauksessa määrättiin elintarviketurvallisuutta vaarantavia elintarvikkeita hävitettäväksi ja rajoitettiin helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä elintarvikehuoneistossa.

Elintarvikelain mukainen seuraamusmaksu määrättiin elintarvikealan toimijoille kaksi kertaa. Seuraamusmaksujen perusteena oli elintarviketoiminnan harjoittaminen rekisteröimättömässä elintarvikehuoneistossa.

Valvontayksikössä ei tehty vuonna 2025 tutkintapyyntöjä esitutkintaviranomaisille elintarvikealan toimintaan liittyvistä rikosepäilyistä.

1.4 Näytteenotto

Valvontasuunnitelman mukaisia elintarvikenäytteitä otettiin 45 kpl. Näytteenotto liittyi Päijät-Hämeen ympäristöterveyden omaan jääpalojen hygieenistä laatua koskevaan projektiin sekä kansallisen valvontaohjelman torjunta- ja vierasainenäytteisiin. Valvontasuunnitelman ulkopuoliset näytteet olivat ruokamyrkytyssepidemioiden selvittämiseen liittyviä norovirus-pintanäytteitä (15 kpl).

1.5 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen

Toimijoiden säädösten tuntemusta pyrittiin vahvistamaan mm. valvontaprojektin, valvonnan painopisteen, koulutustilaisuuksien ja tiedottamisen keinoin. Valvontayksikön omana painopisteenä toteutettiin ruoka-aputoiminnan painopiste, jonka tavoitteena oli lisätä ruoka-aputoimijoiden ja elintarvikkeita ruoka-apuun lahjoittavien toimijoiden elintarviketurvallisuuden osaamista. Lisäksi jatkettiin vuonna 2024 aloitettua gluteenittomuus -painopistettä, jonka tavoitteena oli ohjeistaa toimijoita gluteenittomaan ruokavalioon soveltuvien leipomotuotteiden valmistuksen hygieniassa. Yhdessä Lahden ympäristöterveyden kanssa toteutettiin jääpalojen hygieenistä laatua koskeva näytteenottoprojekti, jonka yhteydessä ohjeistettiin alueen elintarviketoimijoita jään valmistuksen hygieniasta.

Elintarvikealan toimijoille järjestettiin kaksi koulutustilaisuutta. Suurtalousammattilaisille kohdennetussa koulutuksessa käsiteltiin mm. elintarvikkeiden jäljitettävyyksvaatimuksia ja gluteenittomuutta suurtaloudessa. Koulutukseen osallistui 86 henkilöä. Osana ruoka-apupainopistettä pidettiin ruoka-aputoimijoille ja vapaaehtoistyöntekijöille koulutus ruoka-avun elintarviketurvallisuudesta. Koulutukseen osallistui 30 henkilöä.

Toimijoita tiedotettiin elintarvikevalvonnan ajankohtaisista asioista uutiskirjeen muodossa kolme kertaa vuoden aikana. Uutiskirje tavoitti noin 95 % valvontayksikön rekisteröidyistä ja hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista. Päijät-Hämeen ympäristöterveydellä on käytössä Facebook- ja Instagram-sivut, joilla pyritään julkaisemaan säännöllisesti ajankohtaista tietoa elintarviketurvallisuudesta.

1.6 Arvio valvonnan tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta

Valvontasuunnitelma toteutui täysin tarkastusmäärien osalta. Valvontasuunnitelmassa oli ennalta suunniteltu rekisteröityihin ja hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin 434 tarkastusta ja toteuma oli 448 tarkastusta (103 %). Alkutuotannon tarkastukset mukaan lukien suunniteltu tarkastusten kokonaismäärä oli 481 kpl ja toteuma 484 kpl (101 %).

Elintarvikevalvonnan suunnitellut resurssit vuodelle 2025 olivat 5,40 htv ja toteutuneet 5,03 htv. Valvontasuunnitelmassa varattiin elintarvikelain mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan 1,90 htv. Toimipaikkojen määrä suhteessa suunniteltuun resurssiin oli 133 toimipaikkaa/htv, ilman alkutuotantoa.

Valvontasuunnitelmaan sisältyviä ja valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia tehtiin yhteensä 510 kpl, joten tarkastustehokkuus oli 101 tarkastusta elintarvikevalvonnan toteutunutta henkilötyövuotta kohden. Ruokavirasto ohjeistaa tarkastustehokkuuden tavoitteeksi keskimäärin 110 tarkastusta/htv, joten tarkastustehokkuus oli hyvällä tasolla.

Valvontaa suoritettiin riskiperusteisesti ja yhdenmukaisesti Ruokaviraston tarkastusohjeita noudattaen. Elintarvikehuoneistojen Oiva-tarkastuksissa parhaimman tason (A ja B) saavuttaneiden kohteiden osuus oli 84 %, kun vastaava osuus vuonna 2024 oli 88 %. C/D-kokonaisarvion saaneita toimipaikkojen määrä siis nousi hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Heikentyneisiin valvontatuloksiin voi vaikuttaa mm. toimijoiden kiristynyt taloustilanne ja haasteet henkilöstön saatavuudessa.

Elintarvikevalvonnassa kaikkia toimialueen kuntia koskevia suoritteita oli 10. Näitä suoritteita ei raportoida kuntakohtaisina eikä niitä raportoida kuntasuoritteissa. Suoritteet koostuvat esimerkiksi koko toimialueelle järjestetyistä koulutuksista ja alueellisista yhteistyökokouksista.

2 TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

2.1 Kohde- ja tarkastusmäärät

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden toimialueella oli vuoden 2025 valvontasuunnitelman tekohetkellä yhteensä 1 026 valvonnassa olevaa kohdetta. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia tehtiin 284. Tarkastusmäärän toteuma oli 96 %, joten valvontasuunnitelma ylitti tarkastusten osalta tavoitteeksi asetetun 90 %. Muutamien tarkastusten vaje aiheutui pääaisassa suunnitteluhetkellä (11/2024) toiminnassa olleiden kohteiden määrän vähenemisestä tai poistamisesta rekisteristä suhteessa nykytilanteeseen. Muutoksia on tapahtunut tavanomaiseen tapaan muun muassa majoitustoiminnassa ja kosmetologisissa huoneistoissa.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisista tarkastuksista kohdistui asumisterveyteen 49. Erilaisiin häiriötilanteisiin, terveyshaittaepäilyihin ja muihin selvityksiin liittyviä tarkastuksia tehtiin kaikkiaan 27. Ennalta suunnittele mattomien tarkastusten määrä oli aikaisempien vuosien tasolla ja siihen varattu resurssi riitti kaikkien tarvittavien tarkastusten tekemiseen. Asumisterveydessä tarkastusmäärät ovat edellisvuosien tasolla, mutta niihin liittyvät tehtävät ovat vaikeutuneet ja muuttuneet pitkäkestoisimmiksi.

Valvontakohteiden toiminnan aloittamiseen tai toiminnan muutoksiin liittyviä ilmoituksia käsiteltiin vuoden aikana 32 kpl.

Terveydensuojelulain toimialalla ei kuluneen vuoden aikana tapahtunut mitään yksittäistä laajaa häiriötilannetta, mikä olisi vaatinut erityistä resurssia. Kuitenkin erityisesti talous- ja uimavesien valvontaan kohdistui runsaasti yksittäisiä tapahtumia, jotka vaativat valvonnan toimenpiteitä. Näitä olivat muun muassa erilaiset talousveden toimittamiseen liittyvät häiriötilanteet, joista putkirikot ja näytteenoton mikrobilöydösten selvittely näytteenottoineen olivat yleisiä tapahtumia. Useilla vesilaitoksilla on myös käynnissä tai alkamassa riskinhallintasuunnitelmien ja valvontatutkimusohjelmien päivitykset, joita tehdään yhteistyössä valvontamme kanssa ja ne vaativat osaltaan resurssin käyttöä. Usealla vesilaitoksilla on tapahtunut kuluneen vuoden aikana hallintoon liittyviä muutoksia, jotka ovat aiheuttaneet myös ympäristöterveydelle paljon

poikkeavaa kirjaustyötä, koska toimijat, toiminnot, näytteenottosuunnitelmat ja kaikki näytepisteet on jouduttu perustamaan valtakunnalliseen valvontatietorekisteriin kokonaisuudessaan uudelleen. Uimavesissä ylimääräistä seurantanäytteenottoa jouduttiin kohdistamaan erityisesti allasvesivalvontaan huomattavasti aikaisempia vuosia enemmän.

Terveysuojelulain valvontaan on saatu kuluvan vuoden aikana täytettyä eläköitymisen johdosta avoimeksi jäänyt virka. Tältä osin valvonnan ja näytteenoton resursiin aiheutui tilapäisesti 0,14 htv vaje, jota jouduttiin paikkaamaan muiden valvojien toimesta. Uuden sekä loppuvuonna 2024 täytetyn viran viranhaltijoiden perehdyttäminen sekä vertaisarviointit saatiin kuitenkin sujuvasti käyntiin ja tilanne on tältä osin normalisoitunut.

2.2 Tarkastusten kattavuus

Terveysuojelulain mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset kohdistuivat 267 kohteeseen, joten tarkastusten kattavuus oli kohteiden kokonaismäärästä 26 %. Valvontakohteen tarkastustiheys määritetään valvontasuunnitelmassa riskiperusteisesti. Riskinarviointi tehdään kohdekohtaisesti huomioiden valtakunnalliset ohjeet ja suositukset sekä alueelliset painotustarpeet. Valtaosaan valvontakohteista ei kohdistu valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia joka vuosi. Kohteiden riskiperusteiset tarkastustiheydet vaihtelevat välillä 1–0,2. Vuosittaisia tarkastuksia tehdään muun muassa uimahalleihin, uimarannoille sekä talousveden jakelualueille ja vedenottamoihin. Harvemmin tarkastettavien kohteiden valvonta on henkilökohtaisissa valvontasuunnitelmissa jaoteltu riskiarviointit huomioiden tasaisesti eri vuosille niin, että tarkastusmäärät pysyvät vuositasolla pääpiirteissään samansuuruisina. Tarkastusten kattavuutta voidaan siten pitää hyvänä ja tarkastukset ovat kohdistuneet kohteisiin tasaisesti ja riskiperusteisesti.

2.3 Terveysuojelulainsäädännön noudattaminen

Terveysuojelulain mukaisessa valvonnassa havaitut epäkohdat olivat terveyshaitan kannalta pääasiassa vähäisiä ja niistä valtaosa liittyi erilaisiin asiakirjapuutteisiin tai puutteellisiin toimintatapoihin esimerkiksi siisteyden ylläpidossa. Myös rakenteellisiin puutteisiin jouduttiin valvonnassa puuttumaan. Suurimmassa osassa tapauksista asiat korjaantuivat neuvonnan ja ohjauksen keinoin. Vuoden aikana tehtiin kaikkiaan 14 hallinnollista toimenpidettä, joista kaksi edellytti hallinnollisen päätöksen tekemistä tilanteen kuntoon saattamiseksi. Päätökset koskivat allasvesitoiminnan hygieniää sekä majoitustoiminnan rajoituksen purkamista. Hallinnollisten toimien etene- mistä ja loppuunsaattamista seurataan ja toteuttaa käsitellään terveysuojelun tiimikokouksissa neljästi vuodessa.

Määrällisesti eniten poikkeamia todettiin erilaisissa vesinäytetuloksissa, joiden takia jouduttiin ottamaan seurantanäytteitä korjaavien toimenpiteiden onnistumisen varmistamiseksi.

2.4 Näytteenotto

Valvontasuunnitelman mukaisia näytteitä otettiin kaikkiaan 1 124 kappaletta. Näytteistä noin 370 kohdistui sekä talousvesien että allasvesien valvontaan. Merkittävän osan muusta näytteenotosta, noin 230 kpl, muodostivat uimahallien ja kylpylöiden sekä uimarantojen vesinäytteet. Ennalta suunnittelemattomia seuranta ja selvitysnäytteitä otettiin noin 160. Näytteenoton raportointia on kehitetty ja tarkennettu vuodelle 2025. Suunnitelmaa (905 kpl) korkeampi näytemäärä selittyy seurantanäytteiden lisäksi muun muassa vesilaitos- ja uimahallitoimijoiden ottamien viranomaisnäytteiden kirjaamisena valvontarekisteriin näytteinä, koska terveydensuojeluviranomaisen kuitenkin vastaa niiden toteutumisesta, seurannasta sekä kirjaamisesta. Suunnitelmakaudella on myös aloittanut uusi toiminta, jonka valvontaan kuuluu paljon näytteenottoa. Toiminnan käynnistymisvaiheessa jouduttiin ottamaan myös paljon lisä- ja seurantanäytteitä. Ympäristöterveydessä ei ollut näytteenottoon liittyvää projektia vuonna 2025.

2.5 Arvio valvonnan tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta

Terveydensuojelulain valvonnan toteutunut henkilöstöresurssi oli 8,16 htv (suunniteltu 7,95 htv). Valvontasuunnitelmaan sisältyviä ja valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia tehtiin yhteensä 348 kpl, joten tarkastustehokkuus oli 50 tarkastusta terveydensuojelulain henkilötyövuotta kohden. Terveydensuojelulain valvonnassa valtaosa resurssista (suunniteltu 5,80) käytetään muuhun kuin suunniteltuun tarkastustoimintaan. Näitä tehtäviä ovat muun muassa näytteenotto, ennakoiva terveydensuojelutyö mm. kuntien rakentamisen, maankäytön ja ympäristölupien lausunnot sekä viranomaisneuvottelut. Yhteistyökontakteja muun muassa eri sidosryhmiin, toisiin viranomaisiin ja kuntien sisäilmatyöryhmiin oli vuonna 2025 kaikkiaan 86 kappaletta ja lausuntoja annettiin kaikkiaan 98.

Terveydensuojelulain mukaiseen toimintaan kuuluu runsaasti myös kaikkiin toimialueen kuntiin kohdistuvaa toimintaa, joita ei raportoida kuntalaskutuksen suoritteina. Näitä ovat esimerkiksi alueellinen viranomaisyhteistyö, maakunnallisten suunnittelu-hankkeiden työryhmät ja lausunnot sekä alueelliset yhteistyöryhmät. Tämänäyttypistä toimintaan oli vuonna 2025 terveydensuojelulain toimialalla 44 suoritetta.

Valvonnan tukikeinona on kuluvana vuonna panostettu voimakkaasti kohdennettuun tiedottamiseen eri kanavissa sekä suoraan toimijoille lähetettävissä tiedotteissa. Terveydensuojeluvalvonnassa on tiedostettu, että myös jatkossa on panostettava entistä enemmän toimijoiden neuvontaan ja ohjaukseen viestinnän keinoin, koska monissa kohdetyypeissä valtakunnallisen ohjeistuksen mukainen tarkastustiheys on liian

harva ajankohtaisen tiedon jakamiseksi pelkästään tarkastusten yhteydessä. Terveystensuojelun tiimi julkaisi toimijoille ja kuntalaisille 22 aihekohtaista tiedotetta, joita toimitettiin sähköisesti suoraan kohteisiin sekä julkaistiin verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa. Sosiaalisen median seuraajamäärät ovat jatkaneet tasaista nousua. Terveystensuojelun tiimin osalta sosiaalisen median kanavissa julkaistiin kaikkiaan 23 postausta vuonna 2025.

Vuonna 2025 asiakaspalautekysely tehtiin terveystensuojelulain mukaan valvottaville kohteille. Asiakohtaisissa vastauksissa palautteen arvosanat olivat välillä 4,5–5,0 / 5 ja palvelun kokonaisarvosanaksi muodostui 4,5/5, jota voidaan pitää erinomaisena tuloksena. Erityistä kiitosta saatiin luotettavasta ja ammattitaitoisesta toiminnasta sekä asiakkaat huomioivasta palvelusta. Kehittämiskohteiksi todettiin viestinnän tavoitettavuus sekä yksikön näkyvyys niin verkkosivuilla kuin sosiaalisessa mediassa.

Terveystensuojelulain mukaisessa valvonnassa toteutettiin myös vertaisarviointit vuonna 2025. Arviointit tehtiin talousvesivalvontaan, koska yksikköön on edellisen vertaisarvioinnin jälkeen tullut kaksi uutta talousvesivalvojaa. Vertaisarviointia käytettiin myös osana perehdytystä ja hiljaisen tiedon siirtämistä. Menettely onnistui hyvin, se koettiin pääosin hyvänä ja yhteistarkastuksilla pystyttiin läpikäymään paljon yhteisiä ja hyviä käytäntöjä sekä kehittämään valvontatyötä.

3 TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

3.1 Kohde- ja tarkastusmäärät

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden toimialueella oli vuoden 2025 valvontasuunnitelman tekohetkellä tupakkatuotteiden valvonnassa olevia vähittäismyyntikohteita yhteensä 87 kappaletta. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia tehtiin 52 kappaletta. Toteuma ylitti suunnitellun tarkastusmäärän kuudella tarkastuksella, joten tupakkalain valvontasuunnitelma toteutui tarkastusten osalta täysin. Lääkelain mukaisia nikotiinikorvaustuotteiden myyntipaikkoja oli valvonnassa 58 kappaletta ja niihin tehtiin 25 suunnitelmallista tarkastusta, joka alitti suunnitellun määrän kolmella tarkastuksella. Tupakka- ja nikotiinituotteiden myynnin kohdemäärässä on tapahtunut vähäistä laskua kuluneen vuoden aikana.

3.2 Tarkastusten kattavuus

Molemmille lakialoille on valvontasuunnitelmassa luokiteltu tarkastustiheydeksi 0,5 eli pääsääntöisesti tupakka- ja nikotiinituotteiden myyntipaikat tarkastetaan joka toinen vuosi. Tarkastustiheyttä voidaan tarvittaessa nostaa kohdekohtaiseen riskinarviointiin

perustuen, jos toiminnassa havaitaan puutteita, lainvastaisuutta tai myyntikohteessa on jokin muu myyntiin tai sen hallintaan liittyvä riski. Tarkastukset molemmilla lakialoilla kohdistuivat suunnitellusti ja kattavasti myyntikohteisiin.

3.3 Lainsäädännön noudattaminen

Tupakka- ja lääkelain mukaisessa valvonnassa havaitut epäkohdat olivat pääasiassa vähäisiä ja niitä havaittiin vain yksittäisiä. Eniten neuvontaa ja ohjausta annettiin vähittäismyyntikohteissa ja niihin tehtiin myös kuusi seurantatarkastusta. Ohjausta annettiin myös savuttomuuteen liittyvissä asioissa mm. koulutarkastusten yhteydessä. Kouluympäristössä ohjauksessa kiinnitettiin huomiota savuttomiin nikotiinituotteisiin sekä höyrystettäviin tuotteisiin (nk. Vape). Kaikissa tapauksista puutteet korjaantuivat neuvonnan ja ohjauksen sekä seurantatarkastusten keinoin. Hallinnollisia pakkokeinoja ei käytetty vuonna 2025.

3.4 Näytteenotto

Tupakka- ja lääkelakiin kuuluvassa valvonnassa ei ole suunniteltu näytteenottoa vuodelle 2025 eikä näytteitä ollut tarve ottaa.

3.5 Arvio valvonnan tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta

Tupakka- ja lääkelain mukaista vähittäismyyntin valvontaa tehdään pääsääntöisesti elintarviketarkastusten yhteydessä ja valvonta saatiin vuonna 2025 toteutettua suunniteltua paremmin. Suunniteltua korkeampaan tarkastusmäärään vaikuttaa muun muassa uusien tai omistajaa vaihtaneiden myyntipaikkojen tarkastaminen, joita ei ole valvontasuunnitelmassa pystytty huomioimaan.

Vuonna 2025 tehtiin kuusi tupakkatuotteiden vähittäismyyntilupapäätöstä ja kolme nikotiinituotteiden vähittäismyyntilupapäätöstä. Myyntiluvista lähes kaikki liittyivät myyntipaikkojen toimijanvaihdoksiin. Vuoden 2025 toiminnassa ei ollut varauduttu resursseilla elokuussa lakimuutoksen johdosta tulleeeseen savuttomien nikotiinituotteiden myynnin ilmoitusmenettelyyn. Sinänsä selkeä prosessi vaati valvonnalta poikkeuksellisen paljon neuvonta- ja ohjaustyötä sekä asiakirjojen käsittelyä ja kirjaamista valtakunnallisiin järjestelmiin. Myyntikohteille toimitettavien myyntitodistusten lähettäminen jouduttiin siirtämään vuoden 2026 puolelle. Savuttomia nikotiinituotteita koskevia muutosilmoituksia käsiteltiin kaikkiaan 55 kohteesta, joka on 63 %:a kohdemäärästä.

Lakialojen valvontaan liittyen ympäristöterveydestä on ollut edustus alueellisessa päihdetyön koordinaatiotyöryhmässä, jonka kautta olemme saaneet vietyä kuntatoinmijoille sekä hyvinvointialueelle oman näkemyksemme muun muassa tupakan, sen vastikkeiden sekä nikotiinituotteiden myynnin valvonnasta sekä mm. kouluihin ja muihin lasten- ja nuorten kohteisiin liittyvästä savuttomuuden valvonnasta.

Tupakkalain mukaisessa valvonnassa painotettiin kuluneena vuonna viestintää elokuussa voimaan tulleen lakimuutoksen takia. Lakimuutoksessa yksi keskeisin asia oli savuttomien nikotiinituotteiden (makunikotiinipussien) käyttökielto alaikäisille sekä niiden myyntiin liittyvät muutokset. Toimintaan liittyvää viestintää kohdistettiin koulu-, päiväkotij- ja leikkikenttätoimijoille. Lisäksi laadittiin erillinen tiedote ja toimintaohje yleisötilaisuuksien järjestäjille.

Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta oli vuonna 2025 suunnitelman mukaista ja kustannustehokasta. Valvontasuunnitelmassa oli lukuisia valtakunnallisia valvontatyötä tukevia painopisteitä. Näihin kaikkiin, jotka käynnistyivät vuonna 2025, osallistuttiin. Painopisteiden toteumaa ja sen vaikutusta valvontaan on käsitelty oman tupakkatiimin tapaamisissa ja keskeisimmät asiat on esitetty painopisteiden toteumaa käsittelevässä raportissa.

4 TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Elintarvike-, terveydensuojelu- sekä tupakka- ja lääkelain mukainen valvontasuunnitelma toteutui täysin vuonna 2025. Valvonnan tulosten perusteella ei siten ole tarvetta esim. työtehtävien uudelleentarkasteluun tai resursointiin. Kahden terveydensuojeluinsinöörin eläköityminen vuonna 2025 aiheutti hetkellistä resurssivajetta, joka kuitenkin saatiin paikattua olemassa olevan henkilöstön voimin.

Päijät-Hämeen ympäristöterveydessä on käytössä laadunhallintajärjestelmä, jonka ylläpitoa ja kehittämistä koordinoi oma laatutiimi. Laatukäsikirjassa on määritetty seurattavat toiminnan mittarit, joiden toteutumista seurataan säännöllisesti ja tarvittaessa ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin. Laatutiimi tarkastelee säännöllisesti, onko seurattaviin mittareihin tarvetta tehdä muutoksia toiminnassa havaittujen kehittämistarpeiden perusteella.

Vuosittain laaditaan koulutussuunnitelma, joka huomioi tiedossa olevat tulevat koulutukset sekä tunnistetut tarpeet osaamisen kehittämiseksi. Osaamistarpeen kehittämistä käsitellään vuosittain myös yksilö- ja ryhmäkehityskeskusteluissa.

Terveydensuojelussa uusien työntekijöiden perehdyttämiseen on panostettu viime vuosina voimakkaasti. Uudelle työntekijälle laaditaan yksilöllisistä tarpeista lähtevä perehdytysuunnitelma, johon kuuluu sekä itseopiskelua että henkilökohtaista perehdytystä ja ohjausta. Perehdytykselle on nimetty sekä vastuu- että tutor-henkilöt. Perehdytystyötä on jaettu koko terveydensuojelun henkilöstölle niin, että uuden työntekijän mukaanotto ja tutustuminen työyhteisöön olisi sujuvaa. Vuonna 2026 perehdytyksessä siirrytään käyttämään entistä enemmän sähköistä alustaa.

Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittämiseen on nimetty Päijät-Hämeen hyvinvointialueen epidemiaselvitystyöryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti ja seuraa elintarvikkeisiin tai veteen liittyvien sairastumis-/haittailmoitusten määrän kehitystä.

Asiakaspalautetta kerätään vuosittain lakialojen mukaisesta toiminnasta suoraan kohteille lähetettävällä kyselyllä. Palautteet arvioidaan lakialan tiimikokouksissa sekä laatutiimissä ja sen pohjalta toimintaa ja käytäntöjä tarvittaessa kehitetään.

Ympäristöterveydessä tehdään vuosittain lakialoilla toiminnan vertaisarviointia, jolla pyritään löytämään hyviä toimintatapoja ja käytäntöjä valvontatyöhön ja asiakasrajapintaan. Vertaisarviointi toimii osaltaan tarvittaessa myös uusien työntekijöiden osittaisena perehdytyskeinona. Vuonna 2025 vertaisarviointi tehtiin terveydensuojelulain mukaiseen valvontaan ja siinä keskityttiin talousvesivalvontaan, koska yksikköön on tullut kaksi uutta talousvesivalvojaa edellisen vertaisarviointikierroksen jälkeen.

Elintarvikevalvontaan, terveydensuojelulain mukaiseen valvontaan tai tupakka- ja lääkelain mukaiseen valvontaan ei kohdistunut ulkopuolisia auditointeja vuonna 2025.

5 ELÄINLÄÄKINNÄN VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

5.1 Henkilöstöresurssit

Eläinlääkintähuoltolain mukaisten velvoitteiden täyttämiseksi eläinlääkintähuollossa työskenteli vuonna 2025 eläinlääkintähuollon päällikkö, yhdeksän kunnaneläinlääkäriä, kaksi eläintenhoitajaa sekä kolme valvontaeläinlääkäriä, joista kolmas määräaikainen virka täytettiin toukokuusta 2025 alkaen.

Eläinlääkintähuollon kokonaishenkilöresurssi oli 15,68 htv. Eläinlääkintähuollon kokonaisresurssista käytettiin peruseläinlääkintään 10,25 htv. Eläinten terveyden, hyvinvoinnin, sivutuotteiden, tuonnin ja viennin sekä merkinnän ja rekisteröinnin valvontaan käytettiin yhteensä 3,6 htv. Muilta osin resurssia käytettiin alkutuotannon valvontaan, kouluttautumiseen, raportointiin sekä hallintotehtäviin.

Eläinlääkintähuollon henkilöstö kouluttautui vuonna 2025 yhteensä 64 päivää, mikä oli suunniteltua vähemmän.

5.2 Päivystys

Eläinlääkäripäivystys järjestettiin maakunnallisesti yhteistyössä Lahden kaupungin kanssa. Päivystysringissä oli 12 eläinlääkäriä, joista yhdeksän vuoroa hoitivat Päijät-Hämeen ympäristöterveyden eläinlääkärit ja kolme vuoroa Lahden kaupungin eläinlääkärit. Päivystys hoidettiin kuutena päivystysparina etu-takapäivystysperiaatteella. Päivystyksessä oli käytössä maksullinen keskitetty yhteydenottopalvelu.

Pieneläinpäivystys oli eriytetty osittain viikonloppujen osalta (perjantaisin ja pyhäntä aattona klo 16–20, lauantaisin, sunnuntaisin ja pyhäpäivinä klo 8–20). Arki-iltaisina aina yöaikaan päivystävät kunnaneläinlääkärit hoitivat päivystyksen sekä suurelainten että lemmikkien osalta.

5.3 Ostopalvelut

Eriytetty pieneläinpäivystys toteutettiin ostopalveluna Evidensialta.

Helsingin Yliopiston tuotantoeläinsairaala hoiti sopimuksella Orimattilan länsiosien eläinlääkinnän sekä eläinlääkäripäivystyksen Orimattilan kaupungin alueella.

5.4 Toiminta

Toiminta järjestettiin Ruokaviraston valtakunnallisen eläinlääkintähuollon ohjelman mukaisesti seitsemältä kunnaneläinlääkärin vastaanotolta käsin, jotka toimivat Asikkalassa, Heinolassa, Hollolassa, Iitissä, Kärkölässä, Orimattilassa ja Sysmässä. Neljä vastaanotoista toimii osittain yhteisvastaanottona.

Toiminta toteutui suunnitellusti. Eläinlääkärikäyntejä (mukaan lukien päivystys ja ostopalvelut) tehtiin vuonna 2025 yhteensä 17 000 kappaletta, joista virka-aikana 14 509 kappaletta. Sairaskäyntejä tiloilla tehtiin virka-aikana 2 821 kappaletta. Pieneläinvastaanottokäyntejä virka-aikana oli 11 688 kappaletta.

Eläinlääkärikäyntejä päivystysaikaan oli yhteensä 2 491 kappaletta, joista vastaanottokäyntejä oli 2 032 kappaletta ja sairaskäyntejä tiloilla 459 kappaletta. Päivystysaikaisista vastaanottokäynneistä kunnaneläinlääkärit ja Helsingin yliopiston tuotantoeläinsairaala hoitivat 548 vastaanottokäyntiä. Ostopalveluna toteutetussa pieneläinpäivystyksessä viikonloppuisin ja pyhäpäivinä hoidettiin 1 484 vastaanottokäyntiä.

5.5 Maksut

Päijät-Hämeen ympäristöterveydessä oli vuonna 2025 käytössä klinikkamaksut, jotka olivat 10–50 euroa käyntiä kohden. Lisäksi perittiin käyttömaksua tilakäynneillä käytetyistä laitteista (kuten sähköraspi tai ultraäänilaite) 8–10 euroa.

Subventiokäytännöt vaihtelevat eri kunnissa. Subventiot olivat käytössä Asikkalassa, Hartolassa, Padasjoella ja Sysmässä.

5.6 Perustason ylittävä palvelu ja remissiomahdollisuudet

Erikoiseläinlääkäritasoisia palveluita on saatavilla alueella sekä tuotanto- että lemmikkieläimille. Kolme Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kunnaneläinlääkäreistä on suorittanut tuotantoeläinsairauksien erikoiseläinlääkäritutkinnon. Toiminta-alueella on kahdeksan yksityistä pieneläinvastaanottoa, joissa on tarjolla erikoiseläinlääkäritasoisia jatkohoitoa lemmikeille. Tuotantoeläinpotilaiden lähettäminen Helsingin yliopiston tuotantoeläinsairaalaan jatkohoitoon on myös mahdollista. Lisäksi alueella toimii useita suurelänpraktiikkaa tekeviä yksityisiä eläinlääkäreitä.

5.7 Valvonta

Kunnaneläinlääkärien suorittama alkutuotannon elintarvikevalvonta sisältyy elintarvikevalvonnan toteutumisen arviointiin.

Valtion varoista korvattavia valvontasuoritteita tehtiin yhteensä 532 kappaletta. Eläinten hyvinvointilain mukaisia tarkastuksia, joista suurin osa tehtiin ilmoituksen perusteella, tehtiin 279 kappaletta. Tarkastusyrytyksiä, jotka eivät päätyneet tarkastukseen, oli 164. Eläintautiepäilyjä ja näytteenottoja oli 22 kappaletta. Eläinten tuontiin ja vieniin liittyviä tarkastuksia oli 15. Muita valvontakäyntejä tai selvityksiä tehtiin 52 kappaletta, joista suurin osa liittyi eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaan.

Vuonna 2025 eläinten hyvinvointilain perusteella tehtiin 112 päätöstä. 25 päätöksistä johti kiiretoimenpiteisiin.

5.8 Ennalta ehkäisevät toimenpiteet

Eläinlääkintähuolto osallistui varautumista koskevaan koulutukseen ja harjoituksiin, joita järjestettiin sekä omassa yksikössä, että ohjaavan viranomaisen taholta.

5.9 Tavoitteiden toteutuminen

Eläinlääkintähuollossa toiminta ja säännöllinen valvonta toteutui pääosin suunnitellusti. Eläinlääkintähuollon päällikön virassa tapahtui henkilömuutos ja virka oli täyttämättä kesäkuukaudet. Toiminnan ja palveluiden kehittäminen oli keskiössä vuonna 2025, lakimuutoksen velvoittaessa arvioimaan palveluita ja niiden tarjontaa. Päällikköresurssin puuttumisesta huolimatta eläinlääkintähuollossa saatiin vietyä läpi tarvittavat kehitys- ja muutostyöt.

Kolmannen, määräaikaisen valvontaeläinlääkäri viran toteutuminen toukokuusta 2025 alkaen helpotti ruuhkautunutta työtilannetta. Määräaikaisen valvontaeläinlääkäri työpanosta päästiin hyödyntämään mm. poissa-olojen vuoksi täysipainoisesti syyskuun alusta. Neljän kuukauden jaksolla (9–12/2025) valvonnassa tehtiin tarkastuksia 186 kappaletta. Keskimääräinen neljän kuukauden tarkastusmäärä vuonna 2024 oli 110 tarkastusta. Valvontaeläinlääkäri kasvaneet resurssit näkyivät tarkastusmäärien lisäksi myös työjärjestelyiden helpottumisena ja työhyvinvoinnin parantumisena.

Valvontaa on tehty riskiperusteisesti ilmoitusten kiireellisyysarvion perusteella. Ammattimaisen eläintenpidon kohteiden eläinten hyvinvoinnin valvontaa ei epäilyyn perustuvien tarkastusten ruuhkautumisen vuoksi pystytty juurikaan tekemään. Valvonnassa hyödynnettiin myös kunnaneläinlääkärien työpanosta ja valvonnan tehtäviä

on jyvitetty entistä selkeämmin tiettyjen kunnaneläinlääkäreiden tehtäviin. Tällä on pyritty selkiyttämään eläinlääkäreiden työnkuvia.

Päivystyksen järjestämistä kehitettiin vuoden aikana ja asiassa neuvoteltiin uusi päivystyssopimus Lahden kaupungin kanssa. Evidensian ostopalvelusta luovuttiin vuoden 2025 lopussa. Pieneläinpäivystyksestä alueella jatkossa vastaa Lahden kaupunki ja suurelainten hoidosta Päijät-Hämeen ympäristöterveys. Tuotantoeläinsairaala jatkaa pääosin entiseen tapaan Orimattilan alueen eläinten hoitoa. Myös tuotantoeläinsairaalan kanssa tehty sopimus neuvoteltiin uudelleen uuden eläinlääkintähuoltolain edellyttämällä tavalla. Päijät-Hämeen ympäristöterveyden osalta sopimusneuvotteluissa päästiin sekä päivystysjärjestelyiden, että Yliopiston järjestämän palvelun osalta mieluisaan lopputulokseen, joka selkiyttää palveluiden järjestämistä.

Eläinlääkintähuollossa valmisteltiin uuden eläinlääkintähuoltolain voimaantuloa. Valmistelu sisälsi alueellisen eläinlääkintäpalveluiden kartoituksen sekä oman toiminnan ja palveluntarjonnan suunnittelun vastaamaan uuden lainsäädännön vaatimuksia. Oleellisia muutoksia olemassa oleviin palveluihin ja resursseihin ei jouduttu tekemään. Palveluiden painopiste on ollut jo ennen lakimuutosta peruseläinlääkäripalveluissa niin tuotanto- kuin seura- ja harraste-eläimille. Lakimuutoksen valmistelutyö eteni hyvässä aikataulussa ja suunnitellusti resurssivajeesta huolimatta eikä uuden lain voimaan tulo aiheuttanut palveluntarjonnassa katkoksia tai muita ongelmia.